

Національно-патріотичне виховання студентської молоді як важлива складова соціокультурної діяльності бібліотеки

*Голодова С.О.,
завідувач відділом обслуговування користувачів*

*Україно, ти моя молитва,
ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
за твоє життя, твої права.
/В. Симоненко/*

Сьогодні, як ніколи, необхідно створити умови для становлення вільної, творчої і моральної особистості.

Метою патріотичного виховання є становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, і забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Реалізація завдань, поставлених суспільством, неможлива без залучення інформаційного потенціалу бібліотек навчальних закладів, без використання їх багатого практичного досвіду щодо популяризації літератури.

Пріоритетну роль у громадянському вихованні мають відігравати активні форми, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і базуються на принципі взаємодії з кураторами груп, викладачами, студентами.

До активних форм належать різноманітні види дискусій, ситуаційно-рольові ігри, ігри-драматизації, «мозкові атаки», інтелектуальні аукціони, методи аналізу проблемної ситуації.

Важливе місце посідає проектна робота: організація різноманітних проектів та компаній, публікації в пресі.

В напрямку національно-патріотичного виховання наукова бібліотека ТДАТУ проводить плідну роботу використовуючи

багатий арсенал різноманітних форм і методів під час підготовки та проведення заходів.

Це заходи на виконання Державних програм, до знаменних і пам'ятних, ювілейних дат. Розробляються цикли або комплекси заходів, в яких передбачено виставки, перегляди, мультимедійні бесіди, інформаційні та літературно-музичні години, акції та ін.

Кожного року в бібліотеці проводиться Шевченківський тиждень. Так, останній Шевченківський тиждень – це міжнародний флешмоб «*Global Shevchenko*», до якого приєдналась наукова бібліотека ТДАТУ.

В рамках тижня проходять різнопланові заходи: – на сайті НБ представлено віртуальну виставку «*Твори Т. Г. Шевченка в фондах НБ ТДАТУ*»; – демонструються тематичні виставки «*Вінок великому Кобзарю*», «*Ми українці – нація Тараса*», «*Шевченківська весна*»; – великий перегляд літератури «*Два сторіччя з кобзарем*» з використанням ай-стоперів (тин, палітра та пензлі, маки, колосся пшениці та ін.); – мультимедійна літературна година «*Шляхами Кобзаря*», яку презентовано на кураторських годинах в студентських групах; – літературно-тематичний вечір «*Поети-пророки*», де окрема сторінка присвячена Тарасу Григоровичу; ведеться інформ-дайджест «*Барвистий світ Шевченкового слова*»; в головному корпусі університету пройшла стендова акція «*Поезія святої правди*».

Окремої уваги заслуговує поетична акція «*Університет читає Т. Г. Шевченка*», в якій взяли участь співробітники бібліотеки, викладачі та студенти університету. За матеріалами акції знято відеоролик, який був представлений на сайтах університету, бібліотеки та на YouTube.

201-річницю Шевченка ми святкували на тлі доленосних і трагічних подій в історії українського народу. Тисячі справжніх патріотів боронять Україну від ворога, не шкодуючи власного життя. І саме тому шевченківський тиждень проходив по всій Україні під гаслом «*Борітеся, поборете. Шевченко мобілізує*».

Наукова бібліотека разом з університетською громадою долучилась до цієї акції. Біля пам'ятника Т. Г. Шевченку пройшов

святковий мітинг на якому лунали вірші славетного поета-пророка у виконанні студентів ТДАТУ.

Важливим моментом у роботі бібліотеки по патріотичному вихованню є популяризація літератури про перемогу над нацизмом у Європі, що святкується 8-9 травня.

До 70-річчя визволення України від нацистських окупантів наукова бібліотека долучилась до всеукраїнської акції *«Естафета перемоги»*, презентувала постійно діючу виставку зі зміною експозицій *«Слава визволителям України!»* та перегляди літератури *«Музи не мовчали»* (поети про війну), *«Україна в огні»* (твори художньої літератури про Другу Світову війну).

Як відомо з 2014 року Україна вшановує пам'ять полеглих у Другій світовій війні під європейським та традиційним українським символом — квіткою маку. У квітні 2015 року стартував проект *«Маки Пам'яті»*, до якого долучилась бібліотека ТДАТУ. В рамках проекту пройшов захід *«Пам'ятаємо, перемагаємо. Маки пам'яті»*. Усіх загиблих в роки Другої світової війни і тих, хто сьогодні віддає своє життя за нашу свободу вшанували хвилиною мовчання та покладанням квітів до пам'ятників загиблим викладачам та студентам ТДАТУ.

Зворушливою та пізнавальною стала виставка-перегляд *«Подвигу й мужності - пам'ять і честь»*, де окрема сторінка була присвячена долі жінок у війні. Жіночі біографії розкрили різні іпостасі представниць слабкої статі у те лихоліття. Вона – дружина, мати, медсестра-рятувальниця, воїн, підпільниця, військовополонена, остарбайтер, свідок Голокосту, хранителька пам'яті.

Не залишається поза увагою в нашій роботі і таке свято, як визволення м. Мелітополь від нацистських окупантів. Пройшли масштабні патріотичні години з мультимедійними презентаціями *«Огонь пам'яті»*, *«Пам'ять серця жива»*; на сайті бібліотеки презентовано віртуальну виставку *«Їх іменами названі вулиці нашого міста»*. До уваги студентів в університетських гуртожитках представлено мультимедійну бесіду *«На мелітопольських рубежах»* та перегляд *«Місто пам'ятає»*.

Одна із сторінок виставки-перегляду *«Настане день – закінчиться війна»* теж була присвячена рідному місту, де представленні книги *«Освобождение Мелитополя»*, *«На мелитопольских рубежах»*, А. Н. Алексеев *«Мелитополь военных лет»*, *«Боевой привет с фронта»* та ін..

2016-го Україна відзначала сумну дату – 75-річчя трагедії Бабиного Яру. До цієї трагічної дати наукова бібліотека підготувала стендову фотовиставку *«Бабин Яр: історія, пам'ять»*. На виставці були представлені документальні фотоматеріали трагедії Бабиного Яру, та література про ці страшні події.

Подвиг забуттю не підвладний, тому не залишилась поза увагою дата 25-ї річниці виводу радянських військ з Афганістану. Для студентів 1-3 курсів наукова бібліотека провела патріотичну годину *«Солдати афганської війни»*. Затамувавши подих, присутні слухали розповідь безпосереднього учасника тих подій в Афганістані, підполковника десантних військ Макаренка Григорія Антоновича, нагородженого орденами *«За службу Родине»*, *«Десантная доблесть»* та численними медалями.

В Україні з'явилися нові, важливі для патріотичного виховання свята – це 14 жовтня День захисника України, 21 листопада День Гідності та Свободи та 22 лютого День пам'яті небесної сотні.

День Гідності та Свободи відзначається з метою утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття.

Наша бібліотека не стоїть осторонь від таких значимих подій. З нагоди свята проводиться ряд заходів – тематична виставка *«День гідності та свободи»*, виставка-інсталяція *«Лицарі небесної варті»*, година вшанування *«Революція гідності: поезія Майдану»*.

Година вшанування *«Революція гідності: поезія Майдану»* пройшла на патріотично-емоційній ноті. На заході були присутні викладачі та студенти. Ми запропонували подивитися на українську революцію очима її безпосередніх учасників. Адже

ніхто краще за них не розкаже нам про те, що ж насправді відбулося в Україні, що змусило мільйони людей вийти на вулиці і ризикувати життями.

Документальний фільм про події на Майдані, поезія та пісні у виконанні студентів, зворушили серця присутніх.

Зал було оформлено з використанням державної символіки та атрибутів Майдану, викладених у формі інсталяції – бруківка, каска, обереги тощо.

Загиблих на Майдані вшанували хвилиною скорботи та свічками пам'яті.

Також з нагоди річниці вшанування **Героїв Небесної Сотні**, який відзначається 20 лютого, наукова бібліотека провела годину-вшанування *«Знакове світло Майдану»*, підготувала документальну фотовиставку *«Знакове світло Майдану»*, та тематичну виставку *«Хоробрі серця»*.

Цей захід надав можливість всім присутнім нагадати події, які відбувалися на Майдані тої спекотної зими та вшанувати пам'ять загиблих героїв. Новітні герої, Герої Небесної сотні... Їх імена уже назавжди вкарбовані в серця українців, а пам'ять нагадуватиме про їхні відвагу, мужність і самопожертву в ім'я свободи. Ми ними пишаємося. Ми їх пам'ятаємо. І завжди будемо пам'ятати!

Заходом нового формату – історико-патріотична година *«Українські війни всіх часів: від скіфів до кіборгів»*, наукова бібліотека відзначила свято **День захисника України**.

До концертного залу Центру культури і дозвілля було запрошено студентів, викладачів та керівництво університету. Захід було побудовано у виді історичного екскурсу, де була представлена історія українських воїнів різних часів. Фото та відео – реконструкції різних часів історії у супроводі музики, створювали атмосферу певного часу.

До Дня захисника України в читальному залі демонструвався великий перегляд-інсталяція *«За Україну, за її долю, за честь і волю»*.

На перегляді була представлена література по історії козацтва, репродукції портретів великих українських гетьманів,

періодичні видання та сучасна художня література, присвячена українським воїнам-захисникам, що сьогодні стоять на сторожі кордонів нашої держави.

В читальному залі розміщена постійна книжкова експозиція *«Козацька історична бібліотека»*, на якій представлені понад 100 видань, серед яких наукові, документальні, художні твори про життя, традиції, побут, звичаї, духовне і національне відродження козацтва.

В 2016 році Україна відзначила **25 річницю проголошення незалежності**. До цієї дати наукова бібліотека підготувала виставку-інсталяцію *«Незалежність. Вимріяна поколіннями»* та захід нового формату – національно-історичний екскурс *«Усе моє, все зветься Україна»*.

Захід *«Усе моє, все зветься Україна»* було присвячено славним синам і донькам, які віддали свою молодість, і, найдорожче, життя за рідну державу.

Ми розповіли про нашу Україну: її історію, традиції, мову, помандрували стежками рідної держави. Перед присутніми постали безкраї пшеничні лани, блакитне небо, могутня річка Дніпро, калейдоскоп Тернопільщини і Львівщини, могутність Одеси і романтичні перекази про Закарпаття, Буковину, Волинь, Галичину і Таврію, Поділля, Слобожанщину і Полтавщину.

Національно-історичний екскурс *«Усе моє, все зветься Україна»* – данина тим, хто прославляв та прославляє зараз нашу країну.

У березні 2017 року виповнилось **100 років від початку Української революції 1917–1921 років** – одного із найважливіших і найскладніших періодів в історії Українського народу ХХ століття. Ця доба була вершиною національно-визвольної боротьби, відродження української нації. Досвід самостійної соборної України відіграв вирішальну роль у подальшій визвольній боротьбі Українського народу. Розуміння здобутків революції та усвідомлення причин її поразки має стати важливим уроком для сучасної розбудови незалежної України, а будувати незалежну Україну випадає на долю саме молодого покоління.

До 100-ліття від початку Української революції 1917–1921 років наукова бібліотека підготувала стендову акцію *«Шляхами Української революції»*. На стенді було представлено історичний матеріал за розділами: «Доба Центральної Ради», «Доба Гетьманщини», «Доба Директорії», «Доба Отаманщини», «Постаті революції», «Мелітопольщина в бурях революцій», «Українська революція 1917–1921 років в виданнях».

«Не повертайтеся на згрище, бо здійметься вітер і заपोшить вас попелом очі», – сказав колись класик, але ми не зможемо увійти в день прийдешній вільними. Якщо не повернемось у минуле, не побачимо все: і найстрашніше, і найсвітліше до останньої краплі – не переживемо день вчорашній.

Дуже важкою для сприйняття є тема голодомору 1932–1933 років, не легша і тема Чорнобилю, але про ці жахливі події треба знати, треба говорити.

До дня пам'яті жертв голодомору наукова бібліотека щорічно готує просвітницько-виховні заходи. Це тематичні виставки, перегляди літератури *«Свіча пам'яті»*, *«Коли катом був голод»*, та великі заходи з мультимедійними презентаціями *«Голгофа голодної смерті»*, *«Голодомор. Жнива скорботи»*. Проводячи такі заходи ми вшановуємо пам'ять безневинно замучених голодом людей; ознайомлюємо студентів з історичними передумовами виникнення голодомору. Бо народ, котрий не пам'ятає свого минулого, приречений знову його пережити.

До 30-річчя Чорнобильської катастрофи наукова бібліотека провела годину-реквієм *«Чорнобиль... Мій біль, мій жаль...»* та підготувала фотовиставку-інсталяцію *«Чорнобиль... Зона смерті...»*. Документальний фільм, фактографічні матеріали, та зворушливі вірші та пісні перенесли аудиторію на 30 років потому. На захід було запрошено безпосередніх учасників тих трагічних подій, ліквідаторів страшного лиха, співробітників ТДАТУ.

Краєзнавча робота посідає одне з пріоритетних місць в діяльності бібліотеки і є однією з ланок патріотичного виховання молоді.

Проводячи велику й різноманітну роботу по відродженню української культури й духовності, працівники бібліотеки приділяють значну увагу вихованню поваги і любові до рідної землі, мови, літератури, традицій і звичаїв свого народу, свого краю.

В читальному залі організована етнофотозона «Світлиця», де демонструється старовинний посуд і сільгоспінвентар, предмети побуту, вишиванки, інсталяція з вишитих старовинних українських рушників.

Нашому земляку-письменнику, краєзнавцю присвячена віртуальна виставка-знайомство «*С. Авдеєнко. Славетні земляки*».

Такі письменники, як Сергій Авдеєнко, люди з духовним початком, не можуть жити без Батьківщини. Тому і в своїх творах Сергій Авдеєнко частіш за все звертається до життєвих історій своїх земляків-мелітопольців. Книги про Олександра Тишлера, Олександра Фесюка, Іларія Чубича, Олексія Богаєвського стали цікавими не тільки для пересічних читачів, але й мають велику історичну цінність для краєзнавців нашого міста.

В квітні 2017-го письменник завітав до нашої бібліотеки та презентував свої нові видання, зокрема книгу «Три подвига Василя Петрова», яка вийшла напередодні святкування Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Студенти з великою цікавістю слухали розповідь письменника про подвиги нашого земляка.

До уваги студентів також пропонуються краєзнавчі мультимедійні огляди-бесіди:

- Мелітополь – інтеркультурне місце;
- Козацька столиця України;
- Життя, гідне пам'яті й пошани (знамениті мелітопольці);
- Преобразование уездного городка та ін..

До 75-річчя заснування Запорізької області бібліотекою презентована тематична бесіда «*Козацька столиця України*» з

використанням мультимедійної виставки *«Степова перлина України»* та відеоролика про Запорізьку область, що зробило захід більш живим та контактним. Мультимедійна виставка демонструється на сайті НБ.

Патріотичному вихованню сприяють і такі мультимедійні огляди-бесіди, як *«50 винаходів, які Україна подарувала світу»*, *«Українські династії. Сімейний альбом»*, *«Еліта нації»* (видатні особистості України), *«Народжені в Україні»*, *«Шляхами Кобзаря»*, які проводяться на кураторських годинах та гуртожитках.

Щороку в третій четвер травня на Україні святкується **День вишиванки**. Сьогодні це свято актуальне як ніколи, бо вишиванка – національна святиня, що символізує собою і несе в собі духовне багатство, високу мудрість і традиційний зв'язок багатьох поколінь – зв'язок, що не переривається віками. Вишиванка – це символ, який єднає українців і презентує Україну у світі.

Саме для того, щоб підтримати сутність української вишивки, пропагувати й зберігати славні українські традиції серед молоді та помилувати око розмаїттям вишивок, в рамках Всеукраїнського свята вишиванки, у Таврійському державному агротехнологічному університеті відбуваються патріотичні заходи *«А над світом українська вишивка цвіте»*. В цей день весь університет майорить різнобарвними візерунками української вишивки на фоні українських пісень і танців.

Наукова бібліотека до Всеукраїнського дня вишиванки презентує патріотичні стендові акції *«Вишиванка – молитва без слів»*, літературні перегляди *«Два кольори...»*, виставки-інсталяції *«Вишивана моя Україно»*, *«На рушниковому крилі»*.

На виставці-інсталяції крім літератури про вишивку та вишиванки демонструється старовинний одяг, рушники, вишиванки.

Своєчасними і актуальними є книжкові виставки патріотичної тематики, які сприяють формуванню у студентської молоді національної самосвідомості, виховання любові до

рідного краю, її історії, бережливого ставлення до національного багатства країни, відновлення і збереження історичної пам'яті:

- «Творці визвольної історії» (14.10 - день українського козацтва; 280 років від часу заснування Нової Січі – Останньої Запорізької Січі (1734-1775));
- «Толерантність: шляхи порозуміння»;
- «Доля держави в руках молодих»;
- «Шляхами сивої давнини» / історична виставка-подорож;
- «Україна – Європа – світ: відкриті обрії» (17.05 – день Європи);
- «Сила слабых», де особлива сторінка – це волонтерська діяльність жінок нашого університету та ін...

Патріотизм – це і рідна мова, мова твого народу. Рідна українська мова, національна мова – це скарбниця духовної й матеріальної культури народу, зокрема його молодого покоління. Ми не маємо права втрачати нашу мову! Не маємо права забувати, уникати, ігнорувати ті слова, вирази, фразеологізми, авторами яких є найвідоміші українські письменники та дослідники. Автором яких є весь український народ.

Наукова бібліотека розробила мовний проект *«Мова – ДНК нації»*. В рамках проекту в бібліотеці демонструються постійно діючі тематичні виставки *«Розмовляй українською»*, *«Прикрась життя українською»*.

9 листопада 2016 року в День української писемності та мови наукова бібліотека оголосила акцію *«Нас єднає мова!»* та запросила долучитися усіх бажаючих до цієї акції. В рамках акції у холі головного корпусу університету демонструвалась стендова виставка-плакат *«Переходь на українську»*.

Під патріотичними гаслами *«Будь українцем! Читай українською!»* проходить в науковій бібліотеці **Всесвітній день книги**.

Наукова бібліотека у холі головного корпусу університету презентувала стендову акцію *«Будь українцем! Читай українською»*. Ця культурологічна акція проводилась на

підтримку української культури, української книги і виховання студентства на кращих зразках українського слова.

На стенді були представлені макети книг з найпопулярнішими зразками художньої класичної та сучасної української літератури. Окремим розділом виділені популярні серед студентської молоді твори мелітопольських авторів.

До Всесвітнього дня книги та до **160-річчя від дня народження видатного українського письменника і поета Івана Франка** була проведена стендова акція *«Єднаймося навколо книги»*. Метою цієї акції було показати в особі Франка людину універсального таланту: поета-лірика, письменника-гуманіста, науковця, мовознавця, громадянина національної честі.

До ювілейних дат І. Я. Франка та враховуючи важливість його постаті для розвитку української державності та української культури, науковою бібліотекою започатковано **культурологічний проект: «Нам пора для України жити..»**. В рамках проекту підготовлені наступні заходи: постійна виставка *«Співаю гімн тобі, Україно!»*; літературно-поетична година *«Я був щасливий?»*; віртуальна виставка *«Перехресні стежки долі»*; медіа-бесіда *«Світова великість поета»*.

У кожного народу є свої історичні постаті першої величини, які відіграють значну роль у національно-патріотичному вихованні молоді, до таких велетнів української національної культури і політичної думки безперечно належить Михайло Грушевський. З його іменем пов'язані ідеї відродження української культури, науки, громадської думки, відродження історичної свідомості й національної гідності народу.

З нагоди **150-річчя Михайла Грушевського** наукова бібліотека підготувала: тематичну виставку *«Фундатор української держави»*; медіа-бесіду *«Апостол української ідеї»*.

Важлива роль у формуванні патріотизму належить сім'ї. Апостол Павло називав сім'ю «домашньою церквою». Сім'я – найважливіший інститут суспільства. Саме тому в цьому напрямку наукова бібліотека проводить різноманітні заходи – це

тематична виставка «Сімейні саги»; – година спілкування «Узы Гименя или тайны семейной жизни» та ін.

Варто зазначити, що в рамках національно-патріотичного виховання наукова бібліотека ТДАТУ підготувала національно-патріотичний проект з виховання студентської молоді на 2015-2017 рр. «З Україною в серці», що значно поліпшило роботу в цьому напрямку.

В рамках проекту проходять заходи:

- патріотичний проект «Україна incognita: 101 причина любити Україну»;
- мультимедійні огляди, бесіди: «Народжені в Україні», «Українській молоді – європейські цінності», «Еліта української нації» та ін.;
- клуб вільного спілкування: «Хто він, герой сучасної України?», «Що для тебе означає любов до Батьківщини?»;
- вшанування воїнів АТО: «Воїни світла...» (запоріжці) та ін..

Свого часу український історик, дипломат і теоретик українського консерватизму В. Липинський писав: «Бути патріотом – це значить бажати всіма силами своєї душі створення людського, державного і політичного співжиття людей, що житимуть на Українській землі, а не мріяти про втоплення у Дніпрі більшості своїх же власних земляків. Бути патріотом – це значить шукати задоволення не в тім, «щоб бути українцем», а в тім, щоб було честю носити ім'я українця. Бути патріотом – це значить вимагати гарних і добрих учинків від себе, як від українця, а не ненавидіти інших тому, що вони «не українці». Врешті, бути патріотом, це значить, будучи українцем, виховувати в собі громадські, політичні, державотворчі прикмети...»

Саме бібліотека, що має високий духовний та інтелектуальний потенціал, володіє безцінними книжковими

скарбами, може здійснювати значний вплив на формування патріотичного світогляду сучасної молоді.

Список використаних джерел

1. **Бех І.Д.** Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.
2. **Жаровська О.П.** Національна свідомість як складова патріотичного виховання студентів педагогічних університетів / Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 1. – С. 233 – 242.
3. **Чорна К.І.** Патріотизм – духовна цінність молодих громадян України / Цінності освіти і виховання : науково-методичний збірник / за заг. ред. О. В. Сухомлинської. – К., 1997. – С. 209–212.